

การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ สำหรับประชากรวัยแรงงาน
อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

Development of a Model for Provision of Non-Formal and Informal Education for
Working Age Population in Khlong Thom District, Krabi Province

โสภา สมหวัง¹, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกนารถ บุญวัฒน์กุล²

¹นักศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ที่ปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1)ศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกระบบของประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ (2)พัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน (3)ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการศึกษาเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง เป็น ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ในการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูอาสาสมัคร ครู กศน.ตำบล และ นักศึกษา จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ประเด็นการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง(2)รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีดังนี้ (ก) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้จัดต้องวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ไร่รูปแบบของชั้นเรียน และการใช้ชุดการเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล กิจกรรมจัดโดยการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ ประเมินผลจากการปฏิบัติและ ประเมินจากผลงาน (ข) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ผู้จัดต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์และเป็นไปตามวิถีชีวิตของชุมชน ระยะเวลาของหลักสูตร จำนวน 40 ชั่วโมง จัดในช่วงบ่ายของวัน สื่อที่มีความเหมาะสม คือ สื่อวีดิทัศน์ และการสาธิต ประเมินผลจากการปฏิบัติ และ ประเมินจากผลงาน (ค) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ผู้จัดต้องคำนึงถึงความต้องการเรียนรู้ซึ่งอาจปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของชุมชน สังคม ทั้งทางกายภาพ และ ชีวภาพ ซึ่งควรมีการสำรวจความต้องการ และ จัดให้ตามความเหมาะสม จัดในรูปแบบของฐานการเรียนรู้ สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ ประเมินผลจากการปฏิบัติ และ ประเมินจากผลงาน

(ง) การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนสังคม ผู้จัดต้องคำนึงถึงการบูรณาการความรู้ใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจัดในรูปแบบของฐานการเรียนรู้และมีกิจกรรมหลังจากการอบรม สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ การประเมินผลจากการปฏิบัติ และประเมินจากผลงาน (3) การตรวจสอบความเหมาะสมของ รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

Abstract

The research objectives were 1) to study the state of the provision of the Non-Formal and Informal Education for Working Age Population in Khlong Thom District, Krabi Province, 2) to develop a model for the provision of the Non-Formal and Informal Education for Working Age Population, and 3) to examine a model for the provision of the Non-Formal and Informal Education for Working Age Population in Khlong Thom District, Krabi Province .

Both the qualitative and quantitative studies were used in this research. For the qualitative study, the sample consisting of 380 working age population in Khlong Thom District was obtained by random sampling. The research instruments were questionnaires. The statistics used were percentage, means, standard deviation and content analysis. For the qualitative study, the sample consisted of 20 representatives from administrators, volunteer teachers, teachers from the Non-Formal and Informal Education of the district, and students. The research instrument was the focus group topics. The statistics used was content analysis.

The research findings showed that (1) the essential of the provision of basic education, skills development, and community development was at a high level while the education for professional development was at a medium level. (2) Categories of the provision of the non-formal and informal education for working age population in Khlong Thom District, Krabi Province were as follows: (a) for the provision of the basic education, the providers had to analyze the propriety subject to needs of the students, class types, and study kits by taking individual deviation into consideration. The activities were held and delivered through learning and practicing. The proper media to be used were internet, video, actions and performance assessment; (b) for the education for professional development, the provider had to take into consideration the application and utilization in compliance with the community's way of life. The course term was 40 hours in the afternoon; the most suitable media was the video player and demonstration, and the assessment was made from actions and performance; (c) for the provision of the education to develop life skills, the provider had to take into consideration the learning needs which vary subject to the context of each community and society, both physically and biologically, and required the surveys for needs and proper arrangement in the form of learning base. The most suitable media was

internet and video, and the evaluation was on the actions and performance basis; and (d) for the provision of the education for the community development, the provider had to take into consideration the integration of knowledge, using the community as the learning development base in order to develop the community's strength to enable its independence in line with the sufficient economy philosophy, arranging by using learning bases and activities after the training. The proper media used were internet and video, and the evaluation criteria were on the actions and performance basis. (3) The academic expertise had examined and agreed on the appropriateness to turn into practices.

Keywords: Model for the provision of the Non-Formal and Informal Education for Working Age Population

บทนำ

ในปีพุทธศักราช 2557 ประชากรของประเทศไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 64,871,000 คน เป็นประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ถึง 42,989,000 คน คิดเป็นร้อยละ 66 ซึ่งเป็นจำนวน 2 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557)

การที่ประชากรวัยแรงงานมีจำนวนที่สูงมากเช่นนี้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้กำหนดเป้าประสงค์ให้ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบที่ระดับให้ประชากรวัยแรงงานมีการศึกษาและคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น รู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขและมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวอย่างยั่งยืนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มีประชากรทั้งสิ้น 59,619 คน เป็นประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี) จำนวน 38,000 คน คิดเป็นร้อยละ 63.74 ของประชากรทั้งหมด การจัดการศึกษานอกระบบที่เหมาะสม ส่งเสริมการรู้เท่าทัน ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามยุทธศาสตร์พัฒนาของอำเภอ จังหวัด ประเทศ และภูมิภาคอาเซียน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ให้มีรูปแบบ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกระบบของประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพ ความต้องการการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน ได้แก่ ประชากรวัยแรงงาน ที่อาศัยอยู่ในอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จำนวน 380 คนซึ่งได้มาจากตาราง เครทซ์และมอร์แกน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการศึกษานอกระบบ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ระบุว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และวิธีการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี (2444: 93) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า เป็นการจัดการกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนปกติ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน ได้แก่ ประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่าง ๆ ตลอดจนประชากร ที่มีวัยพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้วจนถึงผู้สูงอายุ

2. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ(Model)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน 2542: 965) ให้ความหมายไว้ดังนี้ รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับแสดงว่าเป็นสิ่งนั้น ๆ เช่น รูปแบบบ้าน รูปแบบปลา รูปแบบผู้หญิง รูปแบบวัด รูปแบบเบ็ด เป็นต้น

กนกพร เนติเมธี (2539) ให้ความหมายของรูปแบบหมายถึงแบบหรือแผนที่เป็นแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นกรอบความคิดทางด้านโครงสร้างและเป็นหลักการแสดง ความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆในการดำเนินการ

รูปแบบหมายถึง ตัวแบบเพื่อหาวิธีการดำเนินงานให้เหมาะสม (พัฒน์ สุจันง 2531 อ้างอิง สุพร ผดุงศุกาไล และคณะ 2548:17)

นอกจากนี้ พิมพักรีย์ สิกขารากา (2545 : 22) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบหรือแนวทาง ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย หลักการ โครงสร้างในการดำเนินงาน

จากความหมายของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึงตัวแบบที่กำหนดขึ้น เป็นแนวทางในการดำเนินการ หรือการกระทำใด ๆ ให้เหมาะสมเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ภายใต้อาคารอย่างมีระบบ

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

ลิทซิงเจอร์และออสตีฟ (Litainger & Osif, 1992) ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ว่า หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่เด็กและผู้ใหญ่คิด และเรียนรู้ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีวิธีการคิดและเรียนรู้แตกต่างกัน ในกระบวนการเรียนรู้จะประกอบด้วย กระบวนการที่สำคัญ 3 กระบวนการ คือ

1. การจำ (Cognition) กระบวนการที่แสดงว่าคุณรับรู้ได้อย่างไร
2. การคิดรวบยอด (Conceptualization) เป็นกระบวนการที่แสดงว่าคุณจัดการข้อมูลต่าง ๆ อย่างไร
3. ทักษะ (Affective) เช่น แรงจูงใจ การตัดสินใจ ค่านิยม และอารมณ์ จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ของคุณ
4. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรวัยแรงงาน (15 - 59 ปี) การพัฒนาช่วงวัยแรงงาน (15 - 59ปี) (แผนการศึกษาเพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตโดยสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา:2557)
  1. แนวทางการจัดการศึกษาและพัฒนา ประกอบด้วย
    1. เร่งรัดให้สถานประกอบการไทยทุกแห่งผ่านมาตรฐานอาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงาน
    2. ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจสูงขึ้นตามศักยภาพอย่างหลากหลายรวมถึงการพัฒนาศักยภาพแรงงานไทยด้วยสื่อ ICT
    3. สนับสนุนให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ประเทศจัดทำกรอบคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานฝีมือแรงงานให้เป็นมาตรฐานที่เชื่อมโยงกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถนอม โยวัง (2550: บทคัดย่อ) การประเมินโครงการยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอป่าซาง ด้านบริบท พบว่า ครูและผู้นำชุมชน มีความเห็นว่าคุณค่าประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาสังคมและชุมชนตามนโยบายของรัฐและสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ครูมีความเห็นว่าคุณค่า วัตถุประสงค์และสื่อการศึกษามีความพร้อมหรือความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงบประมาณมีความพร้อมหรือความเพียงพออยู่ในระดับมากด้านกระบวนการ พบว่า ครู มีการปฏิบัติตามกระบวนการของโครงการในด้านต่าง ๆ คือ การบริหารจัดการ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การศึกษานอกโรงเรียนและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในระดับมาก ด้านผลผลิตพบว่า ครู ผู้นำชุมชนและนักศึกษา มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับมาก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับประชากรกลุ่มอายุ 15 – 59 ปี ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน/กรุงเทพฯ : ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี และคณะ พบว่า ในการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ สิ่งที่เราเรียนรู้ควรนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ควรจัดให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตควรมีช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สามารถเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถาม มาแปลความหมาย

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 ถึง 3 มาสร้างร่างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 5 จัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อระดมความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ที่ผู้วิจัยออกแบบ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนักศึกษา จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 6 ได้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของประชากรวัยแรงงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 47.6 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.4 ส่วนใหญ่มีอายุ 15–19 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.8 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 54.7 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 45.8 และเคยรับบริการการศึกษานอกระบบ ร้อยละ 51.1

2. รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

2.1 ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกหลักสูตรมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ระดับประถมศึกษา ควรเรียนทุกวันในช่วงบ่าย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเรียน 2 วัน/สัปดาห์ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ควรเรียนทุกวัน (เช้า–บ่าย) การเทียบระดับการศึกษาและการเทียบระดับในระดับสูงสุดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเรียนในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ รูปแบบที่เหมาะสมที่ควรจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ควรใช้รูปแบบเรียนในชั้นเรียน หลักสูตร การเทียบระดับการศึกษา และการเทียบระดับในระดับสูงสุดของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรใช้รูปแบบการเรียนด้วยตนเอง กิจกรรมประกอบการจัดการศึกษาควรใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ใช้รูปแบบโครงการ/อบรม การจัดการกิจกรรมกีฬา และการศึกษาคูงาน สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ และ หนังสือเรียน ตามลำดับการประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม คือ ประเมินจากการปฏิบัติ และ ประเมินจากผลงาน

2.2 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพพบว่า การจัดการศึกษาทุกหลักสูตรมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว การทำเบเกอรี่ ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า และการทำอาหารขนม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก การจัดการเรียนการสอนในทุกหลักสูตรนั้น ควรจัดให้มีการเรียนทุกวันในช่วงบ่าย ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ได้แก่ หลักสูตร 40 ชั่วโมง

80 ชั่วโมง และ 120 ชั่วโมง สำหรับหลักสูตร 40 ชั่วโมง ได้แก่การทำอาหารขนม การเพาะเห็ดนางฟ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า การซ่อมจักรยานยนต์ การเสริมสวย การทำกุญแจ การสกรีนเสื้อ การปลูกสับปะรด หลักสูตรช่างเชื่อม การทำเบเกอรี่ การทำกาแฟสด การเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว และการทำยาหม่องสมุนไพร หลักสูตรจำนวน 80 ชั่วโมง ได้แก่ การเรียนดนตรีเพื่อการมีงานทำ หลักสูตรช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างซ่อมโทรศัพท์มือถือ ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง และช่างภาพอิสระ และหลักสูตร 120 ชั่วโมง ได้แก่ หลักสูตรช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ สำหรับกิจกรรมประกอบการจัดการศึกษาควรใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบ โครงการ/อบรม การจัดกิจกรรมกีฬาและการศึกษาดูงาน สื่อที่มีความเหมาะสม ได้แก่ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ และหนังสือเรียน ตามลำดับการประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม คือ การประเมินจากการปฏิบัติ และการประเมินจากผลงาน

2.3 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตพบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทุกหลักสูตรนั้นประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของระยะเวลาที่จะจัดการศึกษาเพื่อทักษะชีวิต หลักสูตรสุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การป้องกันยาเสพติด พัฒนาการของมนุษย์เพศศึกษา ความปลอดภัยในชีวิต ศิลปะการวาดภาพ การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุ การคุ้มครองผู้บริโภค และการป้องกันทุจริตคอร์รัปชัน ควรเรียน 1 วัน ต่อสัปดาห์ การนวดเพื่อสุขภาพ ควรเรียนทุกวันในช่วงบ่าย การป้องกันสาธารณสุข ควรเรียนในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หลักสูตรที่ควรจัดกิจกรรมในรูปแบบเป็นฐานการเรียนรู้คือ สุขภาพอนามัย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันยาเสพติด เพศศึกษา ความปลอดภัยในชีวิต และการคุ้มครองผู้บริโภค สำหรับหลักสูตรที่ควรจัดกิจกรรมโดยรับองค์ความรู้จากการฟังทฤษฎี คือการป้องกันสาธารณสุข การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ พัฒนาการของมนุษย์และการป้องกันทุจริต คอร์รัปชัน หลักสูตรที่ควรจัดกิจกรรม โดยมีกิจกรรมหลังอบรม คือ การป้องกันยาเสพติด หลักสูตรที่ควรจัดกิจกรรมโดยเน้นปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี คือ การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุกิจกรรมประกอบการจัดการศึกษาควรใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบโครงการ/อบรม การจัดกิจกรรมกีฬาและการศึกษาดูงาน สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ และ หนังสือเรียน ตามลำดับการประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม คือ การประเมินจากการปฏิบัติ และการประเมินจากผลงาน

2.4 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในลำดับสูงสุด ระยะเวลาที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ควรเรียน 1 วัน ต่อสัปดาห์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมในรูปแบบเป็นฐานการเรียนรู้ คือ ประชาธิปไตยในชุมชน ค่านิยมพื้นฐาน 12 ประการ และเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง การรับองค์ความรู้จากการฟังทฤษฎีคือ หลักสูตร หลักธรรมพุทธศาสนา หลักธรรมศาสนาอิสลาม คุณธรรมพื้นฐาน และวัฒนธรรมประเพณีไทย การจัดกิจกรรมที่ต้องมีกิจกรรมหลังอบรม คือ ลูกเสือ-เนตรนารี อาสาชวากาชาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ชาติไทย และการดำรงชีวิตในสังคม กิจกรรมประกอบการจัดการศึกษาควรใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบ โครงการ/อบรม การจัดกิจกรรมกีฬา และการศึกษาดูงาน สื่อที่มีความเหมาะสม คือ อินเทอร์เน็ต สื่อวีดิทัศน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ และหนังสือเรียน ตามลำดับการประเมินการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม คือการประเมินจากการปฏิบัติ และการประเมินจากผลงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยแรงงาน ที่ส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพและห่างหายจากการศึกษาให้กลับสู่การศึกษาอีกครั้งหนึ่ง (Reeducation) นั้น กศน.อำเภอคลองท่อมต้องวิเคราะห์ความต้องการและความเหมาะสมของของผู้รับบริการในการจัดรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายบางส่วนมีเวลาในการเข้ารับบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และต้องการพัฒนาโดยใกล้ชิดจากครูผู้สอน จึงเหมาะกับการศึกษาในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างบางส่วน ไม่มีเวลาเนื่องจากต้องประกอบอาชีพ กศน.อำเภอคลองท่อม จึงควรมีการจัดชุดการเรียนรู้ (Learning Package) ให้เรียนด้วยตนเอง ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อเสริมอื่น ๆ ให้สามารถเทียบเท่ากับการเข้าเรียนในชั้นเรียนการจัดการเรียนรู้ควรจัดแบบการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติมากกว่าการรับฟังการบรรยาย และควรมีสื่อที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ อินเทอร์เน็ต เพราะประชากรวัยแรงงาน มีความสามารถในการเข้าถึงเครือข่าย สังคมออนไลน์ ดังนั้นการเรียนรู้โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงมีความเหมาะสมและไม่เกิดความเบื่อหน่าย ในด้านการประเมินการเรียนรู้ที่เหมาะสม ควรประเมินจากการปฏิบัติ และผลงานของผู้เรียน

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นเกิดจากการที่ประชากรวัยแรงงานที่เข้ารับบริการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นผู้พลัดโอกาสในช่วงที่ต้องเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามวัยในขณะนั้น การกลับสู่การศึกษาอีกครั้งหนึ่งจึงเป็นความภาคภูมิใจและเป็นความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้น ผู้จัดการศึกษาควรให้การสนับสนุนการเรียนรู้อย่างอิสระตามความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง การเข้าเรียนในชั้นเรียนอาจเป็นความต้องการของผู้รับบริการที่มีเวลาและสามารถมาเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น คนงานที่ทำงานบางเวลา คนหนุ่มสาวที่ว่างงาน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน (Drop - out) ซึ่งผู้จัดการศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่พบว่า ควรมีการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างอิสระ การใช้ระบบ E-learning การใช้เครือข่ายเพื่อการศึกษา (Edunet) ที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย การช่วยให้เข้าถึงสารสนเทศทางการศึกษาคุณภาพสูงได้ง่าย โดยผ่านระบบสื่อสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ (PC)

2. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับประชากรวัยแรงงานนั้นพบว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว การทำเบเกอรี่ ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า และการทำอาหาร ขนม มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื้อหาวิชามีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งในอำเภอคลองท่อมมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ประชาชนในอำเภอคลองท่อมมีทักษะพื้นฐานในการเป็นเจ้าของที่ดี มีกลุ่มอาชีพที่สามารถผลิตของฝาก ของที่ระลึก เป็น การสร้างงาน สร้างรายได้ และเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นเกิดจากประชากรวัยแรงงานที่เข้ารับบริการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นประชากรที่อยู่ในพื้นที่อำเภอคลองท่อม มีความต้องการในอาชีพที่มั่นคง ต้องการ การสร้างงาน สร้างรายได้อย่างยั่งยืน ในด้านการเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ สำหรับประชากร

วัยแรงงานบางส่วนนั้นอาจเป็นการเริ่มเข้าสู่อาชีพในครั้งแรก การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพจึงควรชี้แนะให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ วิธีการประกอบอาชีพ และการขยายอาชีพให้มีความมั่นคงเพื่อรองรับกับตลาดแรงงาน และความต้องการของผู้บริโภค สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี 2558 ของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการสำรวจความต้องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ซึ่งร้อยละ 90 ของผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีอาชีพที่มั่นคง และต้องการประกอบอาชีพในชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พบว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทุกหลักสูตรนั้น ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นรูปแบบการบริการการศึกษาจึงควรมีช่องทางที่หลากหลายให้เลือก เนื่องจากประชาชนมีภาระต่าง ๆ มาก ไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้มากนัก สำหรับการจัดกิจกรรมในรูปแบบ โครงการการฝึกอบรม จัดเป็นรูปแบบหนึ่งที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับบริการ กศน. อำเภอคลองท่อม จึงควรศึกษา วิเคราะห์ เนื้อหาในการจัดการศึกษาที่สำคัญ และจำเป็นที่ประชาชนควรรู้ เพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนี้เกิดจาก ประชากรวัยแรงงาน ที่เข้ารับบริการการจัดการศึกษามีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความสามารถ เพื่อให้สามารถจัดการกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม มีความสุขตามสภาพและได้รับความปลอดภัยในสังคม โดยเน้นทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคภัย 2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย และการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน 3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยในการจัดกิจกรรมใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกคิด วิเคราะห์ ปฏิบัติ และการแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) ที่พบว่า ในการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับประชากรวัยแรงงาน ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ สิ่งที่เราเรียนรู้ควรนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ควรจัดให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ควรมีช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สามารถเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

4. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ประชากรวัยแรงงานอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เนื่องจากประชากรวัยแรงงาน ต้องการการเรียนรู้และบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน จึงควรเน้นกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 2) กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในวิถีชีวิต 3) กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) กิจกรรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม 5) กิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนจึงควรเป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโดยมีรูปแบบ

การเรียนรู้ที่หลากหลายใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครองในระบบประชาธิปไตย ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ของสำนักงาน กศน. ที่ต้องให้ความสำคัญต่อการใช้กระบวนการทางการศึกษา ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน เกิดการเรียนรู้และบูรณาการความรู้ ประสบการณ์ ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม ควรทำการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการและจัดทำหลักสูตรที่ไม่มีในคลังหลักสูตร และให้บริการการศึกษาที่เหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน

1.2 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองท่อม ควรดำเนินการจัดทำชุดการเรียนรู้ (Learning Package) สำหรับประชากรวัยแรงงานที่ไม่มีเวลา และไม่สามารถเข้าเรียนตามเวลาปกติที่หน่วยงานจัดได้

2. ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปดำเนินการวิจัย และติดตามผลการดำเนินงาน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการศึกษาของผู้เรียน ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมจัด

เอกสารอ้างอิง

- ถนอม โยวัง. (2550). การประเมินโครงการยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานของศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอป่าซาง. วิทยานิพนธ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรา หรั่งโสภณ. (2550). รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกอบรมเด็ก และเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิเชียร โยมา. (2550). รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาภิสรา น้อยบุรี. (2554). รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนฝึกออาชีพ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาการศึกษานอกระบบ สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุทาทพร จันทรมณี. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์. วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- จารุณี ทรงประโคน. (2554). การพัฒนารูปแบบที่มงานให้ความรู้ผู้ป่วยเบาหวานโรงพยาบาลกระสัง
จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพยาบาล
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2553). รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ/แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มโอกาส
ทางการศึกษาให้กับประชากรกลุ่มอายุ 15 – 59 ปี ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.